

AHLAK KAVRAMININ APRİORİ İNCELENMESİ VE GERÇEKLİĞİN AKILSALLAŞTIRILMIŞ DOĞASI

Servet Refik İBİN

Department of Philosophy, Yüzüncü Yıl University, Van, Turkey, servetrefik@hotmail.com

Abstract

A Priori Analysis of the Concept of Morality and the Rationalized Nature of Reality

Morality is the over determination of judgements bestowed upon us, that is to say that it is the ultimate result of all the actions of man, for man who is an absolute existence can determine his own existence only by creating values. Therefore, man's experience is the manifestation of the principles that are set in line with his objectives. This experience is only made possible by all the acts of man developing personality through a moral reality. However, these acts require the revelation of a priori design absolutely shaped on human nature. The spontaneity of the action constitutes all sense of reality within it. How can morality provide a different explanation of the whole reality of human action which is an absolute existence from our perspective? If our actions revealed our true objectives, this would only give us the limits to which we can perceive the goings-on around us. That's why it is imperative that the reasons for the emergence of morally mandatory actions be conceived thoroughly. The answer to the question of how an absolute moral judgement is produced should provide us with the knowledge of why it exists. Were our actions not realities made possible by the universal existence of the moral judgements of our creation, we wouldn't be able to make a connection between our perceived reality and that of others while expressing how a particular action occurred. Therefore, morality should explain as a result of which actions it is produced and how the reality between different individuals and the reality under compelling circumstances come into being.

Man alone can produce knowledge about the consequences of his own actions as moral judgements indicate - via some concessions in his epistemological perception - how he has made a judgement. If man wishes to discern his own reality, he must bring into question all sorts of knowledge that render his actions possible and the circumstances that define him. This knowledge brings about the tangible sense of morality in terms of ideas embedded in human existence. The ability of the moral judgements bestowed upon us to convert into an action that can be performed without an absolute thought in the context of the existence we produce in accordance with the probability of our conscious is only made possible by the moral competences that our knowledge creates. If the act of knowing doesn't create the concrete conditions of existence in terms of reality, this should only describe why the actions that affect our thoughts come to be. This approach enables man to understand the epistemological origins of morality since only an absolute moral judgement in terms of knowledge can be placed on an ideational basis. The level of knowledge created by our actions indicates how all sorts of existence we humans produce are the results of an epistemological design and it shows a reality formed by the revelation of our objective sensitivity. To put it differently, the level of knowledge expressed by human acts indicates how its own reality is produced rationally. All moral judgements that we can reach with our real actions and apply in our lives accordingly can only provide us

with the knowledge of how we come up with justified excuses regarding these actions. For this reason, our actions include realities that correspond to the levels of knowledge made possible by the rational design of our nature.

Keywords: Morality, Knowledge, Action, Rationalization, Existence

GİRİŞ

Ahlak bir durum olarak bize verili olan yargıların bir üst belirlenimi, yani insanın tüm eylemlerinin nihai bir sonucudur. Bizim eylemlerimiz bu belirlenimin karşılıklı olarak oluşturduğu değer yargılarının anlaşılması açısından nasıl olanaklar üretebilir. Bu gerçeklik tüm insani eylemlerin varoluşunun mutlak anlamda nasıl belirlendiğini açıklar niteliktedir. Fakat tüm bu varoluşların zorunlulukla gösterdiği eylemlerin salt doğasına ilişkin tümel yargılar, yine insan bilincinin olanakları çerçevesinde üretilen farklı epistemolojilerin açıkladığı bilme biçimlerini ifade ediyor.

Bizim eylemlerin doğasına ilişkin olarak ürettiğimiz açıklama biçimleri, bu eylemlerin sonuçlarının, insan usuna verili olan ahlak yargılarının varoluşunu belirliyor. Çünkü salt bir varoluş olan insan ancak değer yaratarak kendinin varoluşunu belirleyebilir. Ahlak yargılarına içerilen tüm var olma biçimleri salt bir usallık olarak kendi eylemselliğini üretir. Bizzat varoluşun kendi eylemselliği, onun ussal açıklamasının nasıl olanaklı olduğunu betimler. Yine nasıl ki salt bir eylem, eğer bilincimizin olanakları doğrultusunda var olan gerçekliklere dönüşüyorsa, bizim düşüncelerimizin ahlaksal açıklaması da yine reel bir varoluşu ön gerektirir. Çünkü ahlakın apriori tasarımı eylem alanının reel bir kavrayışıyla olanaklıdır. Eğer bizim usumuzun nasıl eylemsel aprioriler ürettiğini açıklayabilirsek, tüm eylemlerimizin imkânını çözümleriz ve yine nasıl akılsallaştıklarını da betimleriz.

Bu eylemsellik kendi varoluşuna içerilen amaçsallık doğrultusunda üretilen farklı yaşantıların oluşumunu sağlıyor. Eğer eylemlerimiz farklı gerçekliklerin tüm insani varoluşun ussal bir niteliğe bürünmesiyle olanaklılık kazanmasaydı, biz nasıl bir eylem aracılığıyla kendi gerçekliğimizi kurguladığımızın bilincine varamazdık. Bilincimizdeki gerçekliğin mutlak anlamda karşılık geldiği eylemlerin üretilmesi yine hangi açıdan bir zorunluluğa tabii olduğumuzu belirler. Nasıl ki ahlak yargıları tüm iradi olarak belirlenen eylemselliğin bir dışı vurumu olarak gerçekleşiyorsa, insana özgü bu eylemsellik kendi akılsal doğasının bir sonucu olarak var olur.

Salt akılsal bir eylem, gerçekliğin üretildiği farklı uslamamalar çerçevesinde nasıl bir belirlenimle olanaklı gerçekliğe dönüşür. Somut tarzda bir eylemin doğası, niçin insani bir kavrayışın üretildiği bir realiteye sahip oluşunu belirlemelidir. Gerçekliğe ilişkin tasarımlarımızın nihai olarak nasıl bir olanak çerçevesinde nesnelere algılanışını sağladığını belirttiğimizde bu açıdan ahlaki eylemin doğasına içerilen salt belirlenim bizim ussal varoluşumuzu zorunlu kılıyor. Tüm yargılarımız eylem açısından zorunlu bir gerçekliğin akılsallaştırılmış bir amaç doğrultusunda niçin var olduğunu belirler. Bu açıdan eylemler diğer ahlaki tasarımların ve insani varoluşların dayandığı gerçekliğin salt düşünsel açıdan nasıl bir imkâna sahip olmasını gerektiriyor.

Eğer bu gerçeklik salt eylem alanında kişilerin, nasıl farklı açılardan ayrılaşan pratiklere sahip olduğunu ifade etmek istiyorsa ve bunun koşullarını yaratacak öne sürümler aracılığıyla bize verili görünümünün bir açıklamasını sunacaksa, bu ancak eylemin insan aklını nasıl belirlediğini açıklamalıdır. Çünkü insan ancak akılsal olanaklar çerçevesinde belirlenen iradi bir eylemselliğe sahiptir. Bu yüzden insanın yaşantısı, onun amaçları doğrultusunda belirlediği ilkelerin somutlaşmasıdır. Bu yaşantı ancak ahlaki bir gerçeklik aracılığıyla insanın tüm edimlerinin kişilik kazanmasıyla mümkündür.

Ancak bu edimler salt olarak insan doğası üzerinde şekillenen, apriori bir tasarımın açığa çıkmasını gerektiriyor. Yine eylemin kendi oluşumu onun içerdiği anlamın tüm gerçekliğini oluşturuyor. Bu gerçeklik anlam aracılığıyla belirlenen tüm akılcılaştırma edimlerinin salt olanağını sunuyor. Bununla beraber bizim akılsal açıdan betimlediğimiz salt ahlaki kategorilerin apriorik tasarımının tüm varoluşunun gerçekleştirdiği eylem insanın kendi varoluşunun sınırlılığıyla belirleniyor. Çünkü biz eğer eylemlerin doğasının nasıl bir akılsal tasarım aracılığıyla olanaklılık kazandığını anlamak istiyorsak, bu eylemlere içerilen gerçekliğin insan bilincinde nasıl somutlaştığını açıklamalıyız.

Eylem alanına ilişkin tüm akılsallaştırma edimlerimiz, eylemin kendi doğasına içerilen ahlaksal kategorilerin bizim açımızdan nasıl oluştuğunun epistemolojik tasarımıyla olanaklıdır. Bu açıdan edimlerin salt bir araçsal algılamasını sunan tasarımlar yine ahlaki eylemin doğasına içerilen gerçekliğin sınırlarını belirler. İnsan eylem alanına yönelik tüm çıkarımların, kavramsal olarak nasıl üretildiğini belirleyen bir ussallığa sahiptir.

Çünkü onun eylemlerinin ürettiği ahlak yargıları salt akılsal doğasının nasıl eğilimler gösterdiğini ifade eder. Bu açıdan insani tüm bilme biçimleri ahlak olgusuna içerilen ussallıklar aracılığıyla salt edime dönüşür.

Yine eylem alanına yönelik bu akılcılaştırmanın oluşturduğu apriori tasarımlar aracılığıyla, tüm insani varoluşların yöneldiği salt gerçeklik açılabilir. Bu gerçekliğin akılcılaştırılmış doğası eylemlerin salt bir ussallık temelinde insan algısına içerilen varoluşunun olanağını belirler. Bu açıdan tüm edimlerin salt ussal bir nitelemeyle oluşturulduğu ve bunun insan doğasının apriori tasarımıyla olanaklı olduğu belirtilebilir. Ancak salt rasyonel bir eylem insanın varoluşunun oluşturduğu gerçekliğin zorunlu tasarımını sunabilir. Bu açıdan tüm insan eylemleri akılcılaştırılmış edimler olarak salt bir varoluş aracılığıyla üretilmiştir. Çünkü akılsal olanaklarımız bize edimlerimizin ussal bir çerçevede üretilmesini zorunlu kılar. Bu yüzden tüm edimlerimiz ancak salt oluş olarak bir gerçekliğe sahiptirler.

Ahlak bizim açımızdan salt oluş olan bir eylemin nasıl tüm insani gerçekliğin farklı bir açıklamasını verebilir. Bunun anlamı gerçek eğilimlerimizin ancak eksik olan yanımızın bizim açımızdan nasıl tamamlanabileceği sorusunu veriyor. Eğer eylemlerimiz gerçek amaçlarımızı açığa çıkarıyor olsaydı, bu bizim sadece olan biteni algılamamızın sınırlarını verecekti. Bu yüzden ahlak açısından zorunlu olan eylemlerin ortaya çıkma nedenlerinin sağlıklı bir tasavvurunun yapılması zorunludur.

Bu amaçlılık insani eylemlerin zorunlu olarak üretildiği gerçekliğe ilişkin üretilen tasavvurların yol açtığı akılsallaştırılmanın ve bu akılsallığın sonuçlarının anlaşılmasını sağlıyor. Çünkü biz eğer eylemlerin salt akılsal olanaklar doğrultusunda nasıl tasarlandığına ilişkin apriori önermeler üretecek olursak bununla olanaklı edimlerin varoluşuna ilişkin gerekçelere sahip olabiliriz. Bu da bizim nasıl bir ahlaki tasavvurlar aracılığıyla salt edimsel gerekçeler aracılığıyla düşündüğümüzü gösterir. Çünkü eylemler aracılığıyla belirlenen akılsallaştırmalar nihai olarak gerçek edimlerin asıl anlamda bizim usumuzda verili gerçeklikler olduğunu belirler.

Salt bir ahlak yargısının nasıl üretildiği, onun niçin var olduğunun bilgisini vermelidir. Eğer eylemlerimiz bizim ürettiğimiz ahlaki yargıların, tümel bir varoluşuyla olanaklı gerçeklikler olmasaydı, biz hangi eylemin nasıl oluştuğunu ifade ederken kendi algımızdaki gerçeklikle, diğer insanların ürettiği gerçeklik arasında bağ kuramazdık. Çünkü ahlak farklı bireyler arasında oluşan gerçekliğin, yine kendi açımızdan zorunlu olanaklar tarafından belirlenen gerçekliğin ve bununla bağlantılı olarak nasıl bir eylemin sonucu oluştuğunu açıklamalıdır. Ahlak yalnızca bizim bilgimizin oluşturduğu akılsal bütünlükler aracılığıyla yinelenen bir gerçeklik ve bu gerçekliğe ilişkin insani tüm tasavvurların bir biresimidir.

Yalnızca insan kendi eylemlerinin sonuçları hakkında bir bilgi üretir. Çünkü ahlak yargıları insanın epistemolojik algısında oluşan bazı kabuller aracılığıyla, onun nasıl bir yargıda bulunduğunu belirtir. Eğer insan kendi gerçekliğinin ayırıcısına varmak istiyorsa yapıp etmelerini olanaklı kılan tüm bilgi biçimlerinin kendisini belirlemesinin koşullarını sorgulamalıdır. Bu bilgi ahlakın varoluşunun insana içerilen düşünce açısından somut algısını üretir. Bu açıdan salt ahlaki gerçeklik kendi açısından olanaklı tüm bilme biçimlerinin karşılıklı oluşan düşüncelerin açıklamasını sunar. Bu açıklama bilgi açısından verili gerçekliğin rasyonel tasarımının epistemolojik ifadesini sunar.

Çünkü ancak akılsal tasarımlar aracılığıyla edimlerin doğasına içerilen gerçekliğin varoluşu açıklanabilir. Ve bununla olanaklı tüm bilme edimleri salt akılsal olanaklardan yoksun olarak değil, gerçek tasavvuruna ilişkin nihai erekler olarak var olur. Yine eylem açısından bu akılsallaştırma tüm insani edimlerin salt ahlaki varoluşuna içerilen bilme biçimlerinin olanağını sunar. Yine bize verili olan ahlak yargıları, eğer bilincimizin olanaklılığı doğrultusunda ürettiğimiz varoluşlar bağlamında salt bir düşünce olmaksızın ifade edilebilen bir eyleme dönüşürlerse, bunun olanağını bize bilgimizin oluşturduğu ahlaki yetiler verir.

Sadece gerçeklik açısından bilme eylemi eğer ahlaki bir eylemin somut varoluş koşullarını yaratmıyorsa, bu ancak bizim düşüncelerimizin etkilendiği eylemlerin niçin meydana geldiklerini betimlemelidir. Çünkü salt bir varoluş ancak bilginin nasıl bir imkân dâhilinde eyleme dönüştüğünü belirlemiyorsa, bu yaklaşım bizim ancak farklı eylemlerin nasıl aynı düşünce aracılığıyla betimlendiğini açıklamalıdır. Bu yaklaşım ahlakın epistemolojik kökenlerinin oluştuğu varoluşun insan aracılığıyla anlaşılmasının imkânını veriyor. Çünkü ancak bilgi açısından salt bir ahlak yargısı düşünsel bir temele oturabilir. Bizim eylemlerimizin oluşturduğu bilgi düzeyi insani açıdan ürettiğimiz tüm varoluş biçimlerinin nasıl bir epistemolojik tasarımın ürünü olduğunu ve bu eylemlerin sadece bizim nesnel duyarlılığımızdaki açılmasının oluşturduğu gerçekliği ifade eder.

Yani insan eylemlerinin ifade ettiği bilgi düzeyi kendi gerçekliğinin rasyonel açıdan nasıl üretildiğini gösterir. Bu açıdan insan aklının üretebileceği ahlaki yargılar, salt gerçekliğin metaforik kurgulanışının amaçlı bir biçimini veriyor. Gerçek bir eylemin ulaşabileceği insanın uyguladığı tüm ahlak yargıları, ancak bizim eylemin doğasına ilişkin nasıl haklı gerekçeler ürettiğimizin bilgisini verebilir. Bunun için eylemlerimiz bizim doğamızın

rasyonel tasarımıyla olanaklı bilgi düzeylerine karşılık gelen gerçeklikler içerir. Gerçek eylemlerimizin oluşturduğu tüm olanaklı bilme biçimleri, bizim algımızda oluşan salt ereksellik doğrultusunda ulaşılabilen varoluşların, salt edim açısından bir açılımını oluşturur.

Eğer biz kendi varoluşumuzun bizim açımızdan nasıl olanaklar ürettiğinin bilgisine sahip olsaydık, yine eylemlerimizi belirleyen gerçekliklerin nasıl tüm akılsallığın bir görünümü olduğunu açıklayabilseydik, bize verili tüm gerçekliğin akılsal bir eyleme dönüşümünü de algıladık. Bunun imkânını eylemlerin ortaya çıkma biçimlerinin oluşturduğu farklı ussallaştırmaların insan bilincine verili açıklamalar oluşturuyor. Çünkü ancak rasyonel bir eylem kendi varoluş koşulları aracılığıyla insani tüm bilinç evrelerinin açığa çıkardığı farklı anlamlar doğrultusunda bir temsilini sunuyor. Bu yüzden sadece apriori bilme edimlerinin yanı sıra, deneyime dayalı bilmelerimiz de nihai olarak ahlaki bir varoluşu zorunlu kılıyor.

Bu empirik bilgi düzeyleri somut insan yaşantısının hangi ahlaki formasyonlar aracılığıyla yinelenebilir gerçekliklere dönüşüyor. Bu açıdan nesnel eylemlerimizin oluşturduğu ahlaki yargılar bizi belirleyen tüm koşulların bilincimizde oluşturduğu edimler aracılığıyla bir varoluşa zorunlu kılıyor. Çünkü salt nesnellik açısından ahlak olgusu tüm insani varoluşların sınırlı açıdan kısıtlanmamasını ve ancak eylem üretebildiği oranda bir reel varoluşa sahip olduğunu belirliyor. Bu varoluş hangi eylemler aracılığıyla insan usuna verili tasarımların nasıl üretildiğini ve insana onun varoluşuna zorunlu kılındığını belirler. Bu akılsal eylemin salt ayırımına vardığımızda, niçin ahlaki bir varoluşa zorunlu olduğumuz anlaşılabilir.

KAYNAKÇA

Bu makalede herhangi bir kaynağa referans yapılmamıştır.